

Видання присвячене
115-й річниці Одеської національної академії харчових технологій
та 5-й річниці Навчально-наукового інституту прикладної економіки
та менеджменту імені Г. Е. Вейнштейна

АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ
МІНЛИВОГО СВІТУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеська національна академія харчових технологій
НАУКОВА ШКОЛА
«Забезпечення функціонування та розвитку системи економічної
безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності»

АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ МІНЛИВОГО СВІТУ

*Матеріали
наукового симпозіуму
з міжнародною участю
19 травня 2017 року*

За редакцією **О. І. Павлова**

Одеса
«Астропринт»
2017

- A28 **Адаптивні стратегії розвитку підприємств харчової промисловості в умовах мінливого світу : матеріали наукового симпозиуму з міжнародною участю (19 травня 2017 р., м. Одеса) / Наукова школа «Забезпечення функціонування та розвитку системи економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності» ; за ред. О. І. Павлова ; Одеська національна академія харчових технологій. — Одеса : Астропринт, 2017. — 232 с.**
ISBN 978–966–927–252–2

У збірнику подано тексти доповідей учасників наукового симпозиуму, які представляють науково-дослідні установи, вищі навчальні заклади України та зарубіжних країн. У них обґрунтовано теоретичні та методологічні засади, інструменти, механізми та напрями стратегічного управління сталим та безпечним розвитком підприємств харчової промисловості в умовах мінливого середовища господарювання.

Видання розраховане на наукових співробітників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, економістів, менеджерів, маркетингологів та інших фахівців галузі харчової промисловості.

УДК 338.439(063)

ISBN 978–966–927–252–2

© Одеська національна академія
харчових технологій, 2017

Павлов О. І. ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	11
--	----

Тематичний напрям 1

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

Андрєєва Н. М., Зінковська Д. В.

Маркетингова діагностика експортного потенціалу підприємств агропродовольчої сфери як інструмент прийняття стратегічних рішень	13
--	----

Антоненко М. Н.

Новая политическая идеология эволюции предприятий АПК Беларуси	18
--	----

Дідух С. М.

Основні принципи і напрями розвитку агропродовольчої сфери України	23
--	----

Коваленко О. В.

Щодо стратегічних пріоритетів державної продовольчої політики в умовах сьогочасних викликів	26
---	----

Крисанов Д. Ф.

Теоретичні засади і прикладні аспекти формування європейської моделі харчової безпеки в аграрному секторі економіки України	30
---	----

Кулаковська Т. А.

Системний підхід до регулювання сталого та збалансованого розвитку агропродовольчої сфери України	47
---	----

Пармакли Д. М., Дудогло Т. Д.

Примеры графического метода исследований в экономике ...	52
--	----

Павлов О. І.

Стратегія інноваційного розвитку підприємства як інструмент його адаптації до мінливих умов господарювання 129

Савенко І. І.

Біопаливо як джерело зниження енергетичної залежності України 134

Стрікаленко Т. В., Ляпіна О. В., Берегова О. М.

Водна криза: технологічні інновації та перспективи їх впровадження 139

Терещенко С. І.

Інтелектуалізація систем менеджменту для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства 144

Яблонська Н. В.

Проблеми підвищення ефективності функціонування виноробної галузі України 149

Тематичний напрям 7
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Вербицька Г. Л.

Обґрунтування ефективності інвестиційних проєктів підприємств харчової промисловості в умовах міжнародних економічних відносин 153

Дем'янишина О. А.

Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості 157

Лагодієнко В. В.

Особливості інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності в харчовій промисловості 162

Петков О. І.

Інвестиційний клімат України: сучасний стан та перспективи 166

Стадницький Ю. І.

Підприємства харчової промисловості у матриці класифікації благ за чинниками розміщення виробництва . . . 170

Тематичний напрям 8

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Антонюк О. П., Антонюк П. О.

Аналіз напрямів інтеграції харчових виробництв у світовий ринок 178

Великий П. П., Бочарова Е. В.

Обмен потребительскими благами между сельскими жителями и мигрантами 185

Гамма Т. М.

Організаційні аспекти формування системи управління інтегрованими системами безпеки в харчовій промисловості 190

Мініна В. О., Федорова Т. С.

Оцінка оптимальної структури капіталу МНП S. A. (ПАТ «Миронівський хлібопродукт») 193

Седікова І. О.

Напрями розвитку вертикально інтегрованих структур ринку зерна 197

Шешеловський М. І.

Перспективи розвитку агропромислової інтеграції 201

Юрченко Н. С.

Актуальні напрями підвищення ефективності виробництва і реалізації молока та молочної продукції України 203

Тематичний напрям 9

АДАПТИВНИЙ МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ
ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ
В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Газуда Л. М., Газуда М. В.

Ґрунтово-кліматичні умови ведення сільського господарства регіону 206

Гуменюк А. В., Школенко О. Б.

Економічна ефективність розвитку екологічно чистої продукції в харчовій промисловості України 212

Іртищева І. О.

Еколого-економічні проблеми використання води
в харчовій промисловості 215

Мартинюк О. М.

Адаптивний механізм екологізації інноваційної діяльності
підприємств агропродовольчої сфери України: стратегічні
та проблемні питання впровадження 218

Меглей В. І.

Екологічні складові якості агропродовольчої продукції 222

Щурик М. В.

Екологічні пріоритети підприємств харчової промисловості
в агропромисловому комплексі 226

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Шановні друзі!

Проведення нашого наукового симпозіуму співпало у часі зі знаменними подіями — 115-ю річницею Одеської національної академії харчових технологій та п'ятиріччям з утворення Навчально-наукового інституту прикладної економіки та менеджменту імені Г. Е. Вейнштейна (ННІПЕтаМ) й наукової школи «Забезпечення функціонування та розвитку системи економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності».

За останні п'ять років в рамках тематики наукової школи підготовлено та захищено 4 докторських (2 було підготовлено на кафедрі економіки промисловості, а захищено на створеній на її базі кафедрі управління бізнесом; по 1 — на кафедрах менеджменту і логістики та маркетингу, підприємництва і торгівлі) та 17 кандидатських (по 5 — на кафедрах економіки промисловості, менеджменту і логістики, обліку і аудиту, 2 — на кафедрі маркетингу, підприємництва і торгівлі) дисертацій. За участю викладачів, докторантів, аспірантів, студентів академії, вітчизняних та зарубіжних науковців видано 16 колективних (6 — на кафедрі менеджменту і логістики, по 5 — на кафедрах обліку і аудиту та економіки промисловості, 1 — на кафедрі маркетингу, підприємництва і торгівлі) та 7 індивідуальних (6 — на кафедрі економіки промисловості, 1 — на кафедрі менеджменту і логістики) монографій. З 2012 року проведено 4 міжнародних науково-практичних конференцій, а також наукові конференції, симпозіум, семінар, 4 колоквиуми з міжнародною участю. За підсумками їх роботи видано 1 монографію та 10 збірників тез доповідей.

В нашому науковому симпозіумі взяли участь наукові співробітники, викладачі, докторанти, аспіранти, студенти, державні службовці чотирьох зарубіжних країн та десяти міст України, які представляють Державну установу «Інститут економіки та прогнозування» НАН

України, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Інститут продовольчих ресурсів НААН, вищі навчальні заклади нашої країни, органи державної влади.

Наша діяльність в рамках тематичної спрямованості наукової школи є свідченням її користі для науки та чималого значення для вітчизняної практики господарювання.

Бажаю усім подальшої плідної роботи, творчості та натхнення.

З найкращими побажаннями
керівник наукової школи, завідувач
кафедри економіки промисловості ОНАХТ,
перший директор ННІПЕтаМ,
доктор економічних наук, професор
Павлов Олександр Іванович

Тематичний напрям 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Н. М. Андрєєва

*д-р екон. наук; головний науковий співробітник Інституту проблем ринку
та економіко-екологічних досліджень НАН України, м. Одеса, Україна*

Д. В. Зіньковська

*аспірантка кафедри маркетингу Одеського національного економічного
університету, м. Одеса, Україна*

МАРКЕТИНГОВА ДІАГНОСТИКА ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ

Сучасна економічна ситуація в Україні характеризується посиленням ролі процесів інтеграції, глобалізації, соціалізації, інформатизації та екологізації виробництва. Це призводить до того, що ключовим вектором розвитку вітчизняних підприємств стає зовнішньоекономічна діяльність. Від можливостей підприємств до участі у міжнародній економічній співпраці залежить динаміка розвитку економіки України в цілому. Цей принцип є актуальним для усіх галузей економіки, проте доцільним є виділення провідної, стратегічної галузі, зрушення у якій сприятимуть розвитку і суміжних сфер. Такою галуззю може бути агропромисловий комплекс економіки України. Продукція, що випускається підприємствами агропродовольчої сфери, користується попитом серед споживачів на міжнародному ринку. Зробити такий висновок можливо після аналізу показників структури експорту та імпорту. Частка експорту продукції агропромислового комплексу України за період з 2006 по 2015 роки зросла з 11,86 % до 38,19 %, тобто більше ніж у 3 рази. В той час як імпорт зріс за той самий період із 7 % до 9,3 % [1, с. 7].

Саме тому більшого значення набуває вивчення поняття експортного потенціалу підприємства, інструментарію його дослідження та оцінки, а також методів керування ним. На нашу думку, ефективними

ставка, індивідуальна норма прибутковості інвестицій з урахуванням рівня інфляції (рівня ризику, рівня ліквідності інвестицій), норма прибутковості за іншими можливими видами інвестицій [2].

Для здійснення оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів в економічній літературі багато різноманітних показників. Водночас серед багатьох критеріїв можна прослідкувати чотири головні методи оцінки інвестицій, що враховують фактор часу: чиста теперішня (приведена) вартість (NPV); індекс рентабельності (IR); внутрішня норма прибутку (IRR), строк окупності інвестицій (T_0). Проте при аналізі альтернативних проектів розраховані показники NPV, IR, IRR, T_0 можуть давати суперечливу оцінку, тобто проект, прийнятий за одним показником, є недоцільним за другим. У цьому випадку пріоритет надається проекту з вищим рівнем чистої теперішньої вартості (NPV).

Оцінка ефективності інвестиційного проекту повинна бути комплексною. Комплексність дослідження вимагає охоплення всіх ланок і всіх сторін діяльності і всебічного вивчення причинних залежностей в економіці підприємства, обліку впливу факторів зовнішнього середовища. У випадку, коли попередня оцінка ефективності проекту не дала однозначної негативної відповіді про його економічну життєздатність і показала, що проект є або можливо буде прибутковим, тоді можна вести мову про реалізацію інвестиційного проекту. Проте якщо здійснення проекту передбачається в умовах невизначеності, перш ніж перейти до реалізації проекту, підприємство повинне розробити комплекс заходів щодо управління ризиками.

Література

1. Батракова Т. І. Управління ефеквністю діяльності підприємства — запорука його успішного функціонування / Т. І. Батракова // Екон. аналіз. — 2015. — Том 19. № 2. — С. 13–19.
2. Глібчук В. М. Вдосконалення методики оцінки ефективності інвестицій в умовах невизначеності та ризику / В. М. Глібчук // Вісн. націон. ун-ту «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». — Львів: Вид-во націон. ун-ту «Львівська політехніка», 2008. — № 624. — С. 175–183.
3. Шиян Н. В. Система критеріїв та методів оцінки ефективності інвестиційних проектів / Н. В. Шиян // Формування ринкової економіки: зб. наук. пр. — 2009. — Вип. 22. — С. 162–169.

О. А. Дем'янишина

*канд. екон. наук, доцент; доцент кафедри фінансів,
обліку та економічної безпеки Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини, м. Умань, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Економічний розвиток України в умовах економічної кризи може забезпечити стрімка активізація інноваційних процесів в нашій державі. Підвищення конкурентоспроможності товарів та послуг, зміцнення позицій на існуючих ринках і відкриття нових неможливі без інвестицій у інновації. Це забезпечить економічний розвиток в умовах економічної кризи, оскільки інновації стають важливою умовою підвищення якості продукції, створення нових якісних товарів і послуг, стають головним засобом ресурсозбереження та конкурентоспроможності українських підприємств. Запорукою успішної діяльності підприємств харчової промисловості в довготерміновій перспективі є їх здатність змінюватися відповідно до мінливих ринкових умов за допомогою управлінських механізмів. Такими механізмами виступають управлінські інновації.

Для підприємств харчової галузі найважливішим напрямком удосконалення їх діяльності є переорієнтація на інноваційну модель розвитку, зокрема, використання новітніх технологій у виробництві продуктів харчування, розширення асортименту інноваційних товарів, розроблення комплексних організаційно-управлінських рішень та впровадження передових маркетингових інструментів, спрямованих на оптимізацію збутових процесів.

Основною метою діяльності та розвитку підприємств харчової промисловості є задоволення потреб населення в достатній кількості продуктів харчування, що є головним завданням продовольчого забезпечення країни.

Управлінські інновації є ланцюгом взаємозв'язаних та свідомо впроваджених змін, пов'язаних з якісним реформуванням системи управління, які націлені на підвищення стабільності, ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

Управлінські інновації спрямовані на підвищення ефективності та результативності діяльності підприємства шляхом зниження адміністративних витрат, зростання задоволеності працівників організа-

цією робочих місць. Погоджуючись із думкою Н. Давлетбаєва, управлінські інновації на підприємствах харчової промисловості доцільно згрупувати у три блоки: новітні методи ведення підприємницької діяльності, новітні методи організації робочих місць, новітні методи організації зовнішніх зв'язків (рис.) [2].

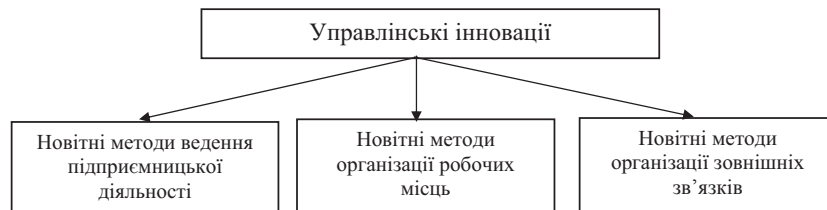

Рис. Види управлінських інновацій у харчовій промисловості

В харчовій промисловості процес упровадження управлінськими інноваціями передбачає цілеспрямовану зміну системи управління на базі виявлених закономірностей та чинників розвитку підприємства з обов'язковим впливанням інвестицій у даний розвиток.

Механізм інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку — це системний процес вкладення інвестиційних ресурсів у формі фінансових, матеріальних, нематеріальних та трудових, котрі спрямовуються на реалізацію інноваційного проекту з метою розробки та реалізації інноваційного продукту задля досягнення прогресивних структурних економічних зрушень.

Необхідно також виокремити основні завдання при виборі джерел інвестиційного забезпечення інноваційних проектів на підприємствах харчової промисловості: визначення обсягу необхідних інвестиційних ресурсів для реалізації проекту; визначення структури ресурсів, що залучаються; оцінка основних факторів, котрі впливають на формування; управлінські інновації; новітні методи ведення підприємницької діяльності; новітні методи організації робочих місць; новітні методи організації зовнішніх зв'язків джерел ресурсів, а саме: стадія життєвого циклу підприємства, рівень оподаткування підприємства, стабільність роботи за останні роки, можливий рівень ризику для підприємства [5].

Ефективність інноваційного розвитку підприємства залежить від сукупності певних умов, чільне місце в котрих належить інвестиціям.

Остаточне рішення щодо залучення та використання інвестиційних ресурсів обґрунтовується відповідними спеціалістами підприємства і затверджується вищим керівництвом організації. Самофінансування, що реалізується у відкритій формі, тобто реінвестування або тезаврація прибутку, може відбуватися лише на прибуткових підприємствах. Чистий прибуток, як результат ефективності роботи підприємства, може розподілятися між акціонерами та спрямовуватись на розвиток підприємства.

Широко відомою є система фінансових індикаторів, об'єднаних у ROI модель компанії Дюпон, та низка інших систем оцінювання стану і рівня розвитку підприємства. Однак застосування подібних систем за сучасних умов ведення бізнесу не дає необхідної інформації про можливості розвитку підприємства, адже капітал усе більше інвестується в передові технології та управлінські інновації, які не можуть бути оцінені в традиційній фінансовій моделі. Перспективи розвитку будь-якої компанії сьогодні все більше залежать від її ділової репутації та можливостей впровадження інновацій, а не тільки від фінансових показників.

Вирішення проблеми розвитку та економічного зростання підприємств неможливе без належного відображення їх в бухгалтерському обліку та використання відповідної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Традиційно на підприємствах харчової промисловості в обліку витрати класифікують за видами діяльності (табл.) та елементами. Як бачимо, інноваційна діяльність не представлена безпосередньо в обліку, а її показники відображаються через інші види діяльності опосередковано, що не слугує адекватному сприйняттю цілей та завдань розвитку підприємства.

Таблиця

Класифікація витрат за видами діяльності

Вид діяльності	Вид витрат
Операційна діяльність	Собівартість реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг Загальновиробничі витрати Адміністративні витрати Витрати на збут Інші операційні витрати
Фінансова діяльність	Фінансові витрати
Інвестиційна діяльність	Втрати від участі в капіталі Інші витрати

Треба зазначити, що наявна система обліку не націлює діяльність підприємства на стратегічний розвиток і забезпечення зростання його вартості. А. Загородній та А. Бойчук зазначають, що не існує єдиної системи облікових реєстрів і бухгалтерських рахунків для відображення витрат, доходів і результатів інноваційної діяльності, а чинні облікові моделі не надають достатніх та достовірних даних для проведення економічного аналізу в сфері інновацій, немає методичних рекомендацій з відображення витрат на інноваційні процеси і визначення їх економічної ефективності та окремої внутрішньої звітності підприємств, яка б надавала в систематизованому вигляді інформацію для управління інноваційними процесами [1].

Структура витрат на інноваційні процеси є доволі різноманітною, тому необхідно використовувати відповідну методику їх обліку залежно від напрямку здійснення інноваційних проєктів. Особливістю обліку інноваційної діяльності є відображення її об'єктів спочатку в складі об'єктів інтелектуальної власності, а потім у складі нематеріальних активів. Капітальні інновації впроваджують під час інвестиційної діяльності як капітальні вкладення у необоротні матеріальні та нематеріальні активи. Такі витрати обліковуються на рахунку «Капітальні інвестиції» із подальшим переведенням до складу основних засобів та нематеріальних активів [3].

Завдання удосконалення обліково-аналітичного забезпечення процесів розвитку підприємства полягають у пошуку раціональних співвідношень часу, ризику і результатів діяльності, а також оптимального рівня ресурсного забезпечення для ефективного використання потенціалу підприємства. Впровадження інтегрованих систем управління на основі управлінського обліку інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств харчової промисловості дає змогу забезпечити порівнянність планової, облікової й аналітичної інформації про матеріальні, трудові і фінансові потоки й витрати за технологічними процесами, видами продукції та замовлень і створює умови для своєчасної діагностики господарської діяльності в режимі реального часу та налагодження планування за центрами фінансової відповідальності.

Отже, для планування процесів розвитку підприємства важливо визначати раціональні співвідношення часу, ризику і кінцевих результатів діяльності із урахуванням можливостей нарощування й ефективного використання потенціалу підприємства на інноваційній основі. На характер розвитку підприємства значно впливає вибрана

ним бізнес-модель, яка повинна своєчасно трансформуватися відповідно до змін умов його діяльності.

Досить актуальною залишається проблема удосконалення процесів планування та обліку витрат і результатів інноваційної діяльності підприємства, які потребують внесення відповідних змін у законодавство та практику його застосування, формування чіткої критеріальної бази оцінювання ефективності інноваційної діяльності, покращення інформаційного забезпечення інноваційного процесу, щоб своєчасно виявити резерви розвитку за рахунок пошуку і вибору кращих альтернатив.

Література

1. Загородній А. Г. Напрями удосконалення обліку витрат на інновації / А. Г. Загородній, А. Б. Бойчук // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. — 2012. — № 727. — С. 309–313.
2. Давлетбаєва Н. Упровадження управлінських інновацій на підприємствах харчової промисловості як запорука підвищення їх конкурентоспроможності / Н. Давлетбаєва // Галицький екон. вісн. — Тернопіль : ТНТУ, 2015. — Т. 48. — № 1. — С. 48–54.
3. Довбенко В. І. Проблеми удосконалення планування та обліку інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / В. І. Довбенко. — Режим доступу: http://VNULPM_2014_797_9.pdf
4. Комарницький І. М. Облік витрат на інновації: вітчизняний та зарубіжний досвід / І. М. Комарницький, Р. Л. Цебень // Вісн. Хмельницького націон. ун-ту. — 2011. — Т. 4. № 6. — С. 234–237.
5. Манаєнко І. М. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств електроенергетики: монографія / І. М. Манаєнко. — К.: НТУУ «КПІ», 2016. — 157 с.

Наукове видання

**АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ
МІНЛИВОГО СВІТУ**

*Матеріали
наукового симпозиуму
з міжнародною участю
19 травня 2017 року*

Відповідальність за інформацію,
викладену в публікаціях, несуть автори

Українською та російською мовами

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*
Редактор *Н. Я. Рихтік*
Технічний редактор *М. М. Бушин*
Дизайнер обкладинки *В. І. Костецький*
Коректор *І. В. Шепельська*

Формат 60х84/16. Ум. друк. арк. 13,49.
Тираж 300 прим. Зам. № 188 (42).

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21
Тел.: (0482) 37-07-95, 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855
e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.